บทที่ 6

บทสรุปและเสนอแนะ

เนื้อหาของบทที่ 6 นี้ เป็นการสรุปและการให้ข้อเสนอแนะแนวทางที่จะดำเนินการในการปรับปรุงการจัดสรรและการใช้งบประมาณ เพื่อให้บริการทางด้านการวางแผนครอบครัวของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด และมีประสิทธิผลมากขึ้น

บทสรุป

ในการวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณ เพื่อการวางแผนครอบครัวของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาและประเมินการจัดสรรงบประมาณของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ การพิจารณาจำนวนผู้รับบริการวางแผนครอบครัวและงบประมาณที่ได้รับว่าเหมาะสมหรือไม่ โดยกำหนดพฤติกรรมคุมกำเนิดของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่แต่งงานแล้วและคุมกำเนิด และ 2) เพื่อวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติว่าสามารถลดอัตราการคุมกำเนิดให้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 77 เมื่อสิ้นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 - 2539) หรือไม่

การศึกษาใช้วิธีโปรแกรมแบบเส้นตรง(Linear Programming)เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์และประเมินการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการวางแผนครอบครัวของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ โดยการกำหนดรูปแบบการจัดสรรงบประมาณ และนำพฤติกรรมการคุมกำเนิดของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่แต่งงานแล้วและคุมกำเนิด มากำหนดเป็นข้อจำกัดของสมการเป้าหมาย

ขอบเขตของการศึกษา พิจารณาเฉพาะกลุ่มสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่แต่งงานแล้วมีอายุอยู่ในช่วง 15-44 ปี ซึ่งคุมกำเนิดด้วยวิธีต่าง ๆ ทั้งวิธีแบบชั่วคราว และแบบถาวร การคุมกำเนิดวิธีชั่วคราวที่พิจารณาได้แก่ การใช้ยาเม็ดคุมกำเนิด ห่วงอนามัย ยาฉีดคุมกำเนิด ยาฝังคุมกำเนิด การคุมกำเนิดวิธีถาวรคือการทำหมัน ส่วนการคุมกำเนิดโดยวิธีอื่น ๆ ที่ไม่สามารถพิจารณาได้แก่ การคุมกำเนิดโดยวิธีธรรมชาติ การใช้ถุงยางอนามัย เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านข้อมูล นอกจากนี้การศึกษายังเน้นพิจารณาผู้รับบริการคุมกำเนิดที่หน่วยงานของรัฐรายงานมายังโครงการวางแผนครอบครัวเท่านั้น

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา เก็บรวบรวมมาจากผลการดำเนินงานของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ เป้าหมายของงานวางแผนครอบครัว แผนงบประมาณประจำปีของงานวางแผนครอบครัว กองอนามัยครอบครัว และงานสาธารณสุขระดับจังหวัด กระทรวงสาธารณสุข และผลรายงานการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษานี้มีข้อสมมุติที่ว่า สตรีวัยเจริญพันธุ์ที่แต่งงานแล้วและคุมกำเนิดมีพฤติกรรมการคุมกำเนิดเหมือนในอดีตที่ผ่านมา โดยที่ฝ่ายชายซึ่งเป็นสามีคุมกำเนิดโดยการทำหมันก็คือสตรีที่คุมกำเนิดโดยการทำหมันหญิง นอกจากนี้ยังสมมุติให้งบประมาณประจำปีและต้นทุนเฉลี่ยของการให้บริการวางแผนครอบครัวต่อผู้รับบริการวางแผนครอบครัว 1 คน มีมูลค่าคงที่ตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษา

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยสมการเป้าหมายเพื่อให้ได้จำนวนสตรีที่คุมกำเนิดมีจำนวนสูงสุดภายใต้งบประมาณประจำปีเพื่อการวางแผนครอบครัว ที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 นอกจากนี้ยังกำหนดพฤติกรรมการคุมกำเนิดของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่แต่งงานแล้วและคุมกำเนิด ในแบบจำลองนี้ยังมีจำนวนสตรีที่คุมกำเนิดด้วยวิธีต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นเป็นตัวแปรการตัดสินใจ แต่เนื่องจากสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่แต่งงานแล้วและคุมกำเนิดในช่วงอายุ 15-19 ปี ไม่มีผู้รับบริการคุมกำเนิดโดยใช้ยาฝังคุมกำเนิด จึงไม่พิจารณาตัวแปรตัดสินใจที่ใช้วิธีคุมกำเนิดโดยใช้ยาฝังคุมกำเนิด

ผลจากการศึกษา พบว่า การจัดสรรงบประมาณเพื่อการวางแผนครอบครัวของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติในปี พ.ศ. 2535 ได้รับงบประมาณประจำปีเป็นจำนวนเงินทั้งสิ้น 651,880,000 บาท โดยคาดว่าจะมีผู้รับบริการวางแผนครอบครัวเป็นจำนวน 5,039,991 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2536 การวางแผนครอบครัวได้รับงบประมาณเป็นเงิน 757,800,000 บาท คาดว่าจะมีผู้รับบริการวางแผนครอบครัวเป็นจำนวน 5,503,190 คน ส่วนในปี พ.ศ. 2537 การจัดสรรงบประมาณประจำปี เพื่อการวางแผนครอบครัวที่ได้รับจำนวน 807,180,000 บาท คาดว่าจะมีจำนวนผู้รับบริการวางแผนครอบครัวจำนวน 5,721,542 คน ในพ.ศ.2538 การจัดสรรงบประมาณประจำปีจำนวน 863,470,000 บาท คาดว่าจะมีผู้รับบริการวางแผนครอบครัวจำนวน 5,933,039 คน ในปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2539) งบประมาณที่ได้รับจำนวน 920,820,000 บาท คาดว่าจะมีผู้รับบริการวางแผนครอบครัวรวมทุกวิธีจำนวนสูงสุดเท่ากับ 6,326,503 คน แต่มีการใช้งบประมาณจริงเพื่อการวางแผนครอบครัวคิดเป็น 905,829,100 บาท ทำให้มีงบประมาณเหลือเป็นจำนวน 14,991,000 บาท แสดงให้เห็นว่า ในปี พ.ศ. 2539 โครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติได้ตั้งเป้าหมายจำนวนผู้รับบริการวางแผนครอบครัวไว้ค่อนข้างต่ำซึ่งไม่สอดคล้องกับงบประมาณที่คาดว่าได้รับจริง

ผลจากการศึกษา สามารถนำไปประเมินการจัดสรรงบประมาณของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติว่า จะทำให้อัตราการคุมกำเนิดเป็นไปตามที่กำหนดไว้ ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 - 2539) หรือไม่ การศึกษาพบว่า อัตราการคุมกำเนิดคิดเป็นร้อยละ 64.03 เท่านั้น ซึ่งต่ำกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 77 อัตราการคุมกำเนิดนี้เป็นผลจากการให้บริการคุมกำเนิดในส่วนของรัฐเท่านั้น แต่เมื่อพิจารณาถึงบทบาทของเอกชนที่มีส่วนร่วมในการให้บริการคุมกำเนิด ประกอบกับบทบาทของสตรีในสังคมซึ่งมีบทบาทมากขึ้น รวมทั้งมีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวมากขึ้น จึงส่งผลให้สตรีที่คุมกำเนิดมีพฤติกรรมการคุมกำเนิดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ฉะนั้นการดำเนินงานด้านการวางแผนครอบครัวทั้งของภาครัฐและภาคเอกชน จะส่งผลให้อัตราการคุมกำเนิดของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่แต่งงานแล้วและคุมกำเนิดทั้งหมดไม่ลดต่ำกว่าร้อยละ 64.03 ของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่แต่งงานแล้วทั้งหมด

ข้อเสนอแนะ

แม้ผู้ศึกษาจะตระหนักดีว่า การประยุกต์ใช้โปรแกรมแบบเส้นตรงนี้เพื่อใช้วิเคราะห์ว่าการจัดสรรงบประมาณในการให้บริการวางแผนครอบครัวของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติจะบรรลุเป้าหมายหรือไม่ กล่าวคือ จำนวนผู้รับบริการวางแผนครอบครัวและงบประมาณที่ได้รับเหมาะสมหรือไม่ อย่างไรก็ตามผลของการศึกษานี้ไม่อาจทำให้สามารถประเมินได้ว่า การจัดสรรงบประมาณเพื่อการวางแผนครอบครัวได้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประหยัด และมีประสิทธิผล เนื่องจากต้องอาศัยการศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยอื่น ๆ อีกมาก แต่อย่างไรก็ตามผู้ศึกษายังมีความเห็นว่า ผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ เพียงพอที่จะให้ข้อเสนอแนะบางประการ ที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน ในการที่จะปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการวางแผนครอบครัวของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพในอนาคต โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษาครั้งนี้

1.1 จำนวนผู้รับบริการวางแผนครอบครัวรายใหม่ในปี พ.ศ. 2539 ตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 ค่อนข้างต่ำ โครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ ควรปรับจำนวนผู้รับบริการวางแผนครอบครัวรายใหม่ให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับ

1.2 อัตราคงใช้การคุมกำเนิดวิธีต่างๆ เป็นข้อมูลด้านพฤติกรรมการคุมกำเนิดของสตรีวัยเจริญพันธุ์ที่แต่งงานแล้วและคุมกำเนิด มีความสำคัญต่อการวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณเพื่อการให้บริการวางแผนครอบครัวของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ดังนั้นโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ ควรมีการศึกษาอัตราคงใช้การคุมกำเนิดทุกวิธีในทุกแผน เพื่อประโยชน์ในการวางแผนด้านงบประมาณ และเพื่อให้มีการใช้งบประมาณจริงได้ใกล้เคียงกับงบประมาณที่ได้รับจัดสรร

1.3 เนื่องจากอัตราคุมกำเนิดที่ได้จากการศึกษาต่ำกว่าที่ระบุไว้ ในแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 7 ดังนั้น โครงการวางแผนครอบครัวจึงต้องเร่งดำเนินการ เพื่อให้มีผู้รับบริการวางแผน

ครอบครัวในจำนวนที่สูงขึ้นในทุกพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะทั่วไป

2.1 ควรมีการวิเคราะห์การจัดสรรงบประมาณเพื่อการวางแผนครอบครัวในระดับจังหวัด เพื่อให้มีการวางแผนด้านงบประมาณให้สอดคล้องกับจำนวนผู้รับบริการวางแผนครอบครัวในระดับจังหวัด เพื่อให้มีการใช้งบประมาณและทรัพยากรอื่น ๆ จะได้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการให้บริการวางแผนครอบครัว ของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ นอกจากจะคำนึงถึงประชากรกลุ่มเป้าหมายของโครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติแล้ว ในปีพ.ศ. 2533 (สำมะโนประชากรและเคหะปี พ.ศ.2533) ยังมีกลุ่มสตรีวัยรุ่นอายุประมาณ 10-14 ปี ประมาณร้อยละ 11.66 ของประชากรหญิงทั้งหมด ที่จะเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์เป็นกลุ่มสตรีที่โครงการวางแผนครอบครัวแห่งชาติ ควรให้ความสนใจที่จะให้บริการวางแผนครอบครัว โดยการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอื่น ๆ เช่นเวชภัณฑ์คุมกำเนิดเพื่อรองรับสตรีที่จะเข้าสู่วัยเจริญพันธุ์เหล่านี้ โดยรวมสตรีในกลุ่มอายุดังกล่าวเป็นกลุ่มเป้าหมายของโครงการวางแผนครอบครัวด้วย

2.3 การบริหารการจัดการด้านพัสดุที่เกี่ยวกับเวชภัณฑ์คุมกำเนิด เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานวางแผนครอบครัวบรรลุเป้าหมาย ตามที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โครงการวางแผนครอบครัวจึงควรมีการประเมินความต้องการเวชภัณฑ์คุมกำเนิดของวิธีคุมกำเนิดของแต่ละวิธี เพื่อจะได้วางแผนการจัดซื้อให้เพียงพอโดยมีการดำเนินงานบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดการประหยัดควบคู่กันไปด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย